

KORA DZIEDĀŠANAS TENDENCES VISPĀRIZGLĪTOJOŠĀ SKOLĀ 11-12 GADUS VECIEM SKOLĒNIEM

Choral singing tendencies in comprehensive schools for pupils aged 11-12

Iveta Kepule

Rēzeknes Augstskola, Atbrīvošanas aleja 115, Rēzekne, Latvija,
e-pasts: kepule.iveta@gmail.com

Abstract. *At present a new view of culture as a source of creativity and a means of developing a personality's creative abilities has been shaping in Latvia. It emphasizes a significant contribution of culture to other spheres of the country's development including education, science and art.*

Choral music lessons are directed at all pupils, therefore, the aim of the lessons is the full development of each pupil's musical and choral singing abilities, however, the study analysed in the article, books at different opinions of the 11-12-year-old pupils on choral singing lessons.

The aim of the article is to highlight the necessity of choral singing in comprehensive schools in connection with the conclusions drawn in H.Gardner's „Five Minds for the Future”.

Keywords: *choral singing, music teaching, personality's self-expression, pupil's self-development.*

Ievads

Kora diriģentam un/vai vokālajam pedagogam, organizējot kora dziedāšanas procesu, ir svarīgi izprast skolēna vajadzības, spējas un vecumposma īpatnības, lai varētu individualizētā, skolēnam atbilstošā veidā veicināt skolēna attīstību. Kora vadītājs virza un nodrošina šo procesu, veido tam pēc iespējas labvēlīgākus apstākļus. Tāpēc rodas jautājums ne tikai par vienkāršu skolēna attīstību, bet par viņa pašrealizācijas stimulēšanu aktīvā kultūras iepazīšanas procesā, kurā viņš varēs pašnoteikties un pašrealizēties, izrādīt savu aktivitāti, vienlaicīgi attīstot savai nākotnei nepieciešamas personības īpašības un kompetences.

Spēja radīt pozitīvu mācīšanās vidi, šķiet, ir vēlams iezīme diriģentu un skolotāju vidū, cenšoties attīstīt noteiktu kora mūzikas mācību modeli un novērtēšanas instrumentu (Gumm, 1993). Vēl viens aspekts kora dziedāšanā ir neverbālā komunikācija, ietver kinestētisku mūzikas uztveri un transformāciju, paļaujoties uz diriģenta/skolotāja žestu.

Kustības kora mūzikas mākslā ir viens no skolēna pašizpaušmes līdzekļiem, kad saistībā darbojas prāts un ķermenis, apliecinot muzikālā un kinētiskā uztveres veidu kopsakarības. Neviena muzikālā darbība nav iedomājama bez kustībām. Mūzika un kustības papildina viena otru. Kustības atraisa skolēnu aktivitāti, caur kustībām skolēns izsaka savu attieksmi pret atskaņojamās kora dziesmas interpretāciju.

Raksta mērķis ir aktualizēt kora dziedāšanas nepieciešamību vispārizglītojošā skolā, piedāvājot metodiskos paņēmienus skolēnu pašrealizācijas iespēju veidošanai kora dziedāšanas procesa organizēšanā vispārizglītojošā skolā.

Pētījumā izmantota teorētiskā pētīšanas metode – literatūras analīze, kā arī personiskās pieredzes refleksija, skolēnu viedokļu par kora dziedāšanas mācības pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem aptauja.

Kora dziedāšanas kompetences saistībā ar H. Gārdnera „Pieci prāti nākotnei” konceptiju

Mūsu dzīvē ienāk arvien vairāk skaņu un trokšņu, kuru izcelsme ir dažāda. Ikdienā satopamās skaņas un trokšņus varam iedalīt divās lielās grupās: industriālie un dabas radītie.

Skolēni bieži apjūk dažādo skaņu un trokšņu jūklī, viņiem ir vāji attīstīta prasme ieklausīties un reproducēt skaņu ar balsi. Ikdienas dzīvē viņi tikpat kā nedzird reālu cilvēka

dziedāšanu, jo „ģimenes ir kļuvušas mazākas, vecāki aizņemti darbā un bērns laiku pavada viens pats, ļoti bieži virtuālajā vidē, kas izslēdz dabas skaņu un dabīgas dziedāšanas iespējamību, izņemot *karaoke*.

Kora māksla ir viens no tiem veidiem, kas efektīvi veicina cilvēka pašrealizācijas iespējas mūzikas mācībā, īpaši pamatizglītības posmā, attīsta praktiskās dziedāšanas prasmes, prasmi ieklausīties, vienlaicīgi dzirdēt sevi un citus, reproducēt skaņu ar balsi.

Radošais prāts ir ļoti vērtīgs ieguvums savai profesionālai un personiskajai dzīvei. Ja cilvēkam piemīt radošs prāts, viņš var domāt par veidiem, kā mainīt apstākļus par labu sev, viņam ir iespēja mainīt pasauli. Saistot Hovarda Gārdnera (Gardner, 2006) aprakstītos piecus nākotnes prāta veidus ar mūzikas, kora dziedāšanas mācību vispārīgākajās skolās, secinām, ka kora dziedāšanas disciplīna veicina visu piecu prāta veidu pielietojumu skolēna tālākai attīstībai (skat. 1.tabulu), veicinot kora dziedāšanas prasmes kā starpdisciplināras, personību attīstošas prasmes attīstību.

1.tabula

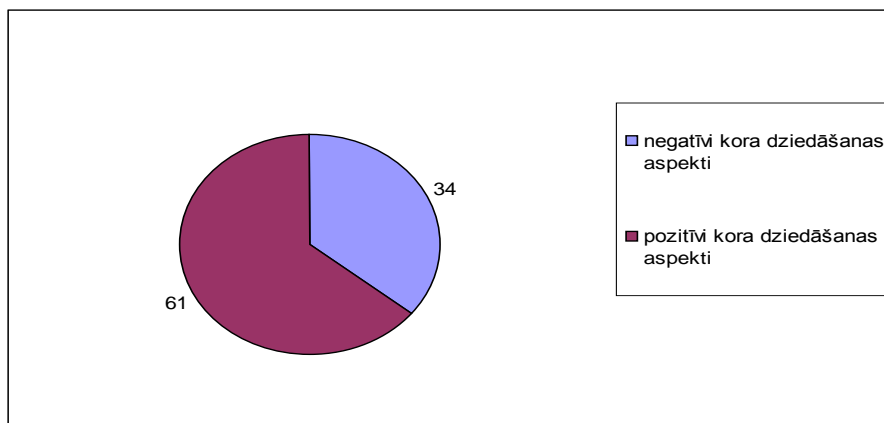
H. Gārdnera „Pieci nākotnes prāta veidi” saistība ar kompetencēm
kora dziedāšanas mācībā

H. Gārdners „5 nākotnes prāta veidi”	Kora dziedāšanas kompetences
Disciplinārais prāts - spēcīgs, bet parasti ne-intuitīvs domāšanas veids. Spēja koncentrēties un attīstīt dziļas zināšanas palīdzēs ikvienam izcelties savā jomā. Pētījumi rāda, ka eksperts kļūst pēc 10 darba gadiem vai 10000 stundām.	Kora dziedāšanā disciplinārais aspekts ieņem vienu no galvenajām vietām. Katra muzikālā materiāla (kora dziesmas) apguve pieprasa spēju koncentrēties un attīstīt specifiskas, kora dziedāšanai nepieciešamas zināšanas, prasmes un iemaņas, lai varētu sasniegt labu un izcilu rezultātu.
Sintēzes prāts - saprot, ka mūsdienās mēs visi esam pārsātināti ar informāciju. Sintēzes prāts ņem informāciju no dažādiem avotiem, saprot un novērtē šo informāciju objektīvi, un sintezē to kopā jaunos veidos. Prasme sintezēt šīs zināšanas var palīdzēt atrast dzīves jēgu un redzēt nākotnes vīziju. Sintēzes prāts apvienojumā ar papildu informāciju veicina dziļāku izpratni par pasauli.	Muzikālā materiāla (kora dziesmas) izpratne, interpretācija, ļauj sintezēt apgūstamo muzikālo materiālu (kora dziesmu) jaunā veidā, atbilstoši muzikālā materiāla vēsturiskajai koncepcijai vai radīt muzikālā materiāla (kora dziesmas) inovatīvu skanējumu, atbilstoši iecerētajai interpretācijai saistībā ar laikmeta un pasaules mūzikas attīstības tendencēm, tādējādi radot jaunu vīziju un dziļāku izpratni par kultūru.
Kreatīvs prāts iemieso eksaktās zinības un mākslu. Radoši cilvēki ir tie, kas nāk klajā ar jaunām lietām. Ja ideju vai produktu ir pārāk viegli pieņemt, tas nav radošs, ja tas nekad netiek pieņemts, tas ir tikai viltus piemērs. Radošums vienmēr tiek saukts par "domāšanu ārpus kastes".	Muzikālā materiāla (kora dziesmas) radošais izpildījums nekad nav vienāds ne emocionālā sprieguma ziņā, ne attiecībā pret muzikālā materiāla (kora dziesmas) izpildījuma laiku un veidu. Tas katru reizi ir individuāls un nav iespējams bez konkrētu zināšanu pielietojuma izpildījuma laikā.
Cieppilns prāts atzīmē un atzinīgi vērtē atšķirību starp indivīdu un starp cilvēku grupām, cenšas izprast šīs atšķirības. Ar tehnoloģiju un komunikāciju attīstību, spēja saprast un cienīt citus cilvēkus, ir būtiska. Jo vairāk cilvēku es zinu, jo vieglāk ir uztvert un pieņemt tās vērtības, kas atšķiras no manējās.	Kora skanējumu veido katra korī dziedošā indivīda īpašās, neatkārtojamās balss īpatnības, temperaments, personības iezīmes, kas sakārtotas balsu grupās. Kopējam, labskanīgam skanējumam ir nepieciešams cienīt un rēķināties ar otra cilvēka balss, arī personības unikalitāti, jo mūzikas materiāla (kora dziesmas) veiksmīga interpretācija ir atkarīga no spējas sadarboties, savukārt, jo vairāk ir izpratnes par otra cilvēka vērtībām, jo veiksmīgāku sadarbību ir iespējams izveidot.

Ētikas prāts ietver augstāku abstrakciju. Domāšana ētiski ir nesavtīga iezīme. Jūs gūstat labumu, dzīvojot pasaulē, kurā cilvēki apzinās savu rīcību un rīkojas atbildīgi.	Ikviens kolektīvās muzicēšanas kolektīva dalībnieks (kora dziedātājs) apzinās, ka ir atbildīgs par atskaņojamās kora dziesmas labskanīgumu, veidojot to ar sava ķermeņa, arī balss fizisko un emocionālo gatavību.
--	--

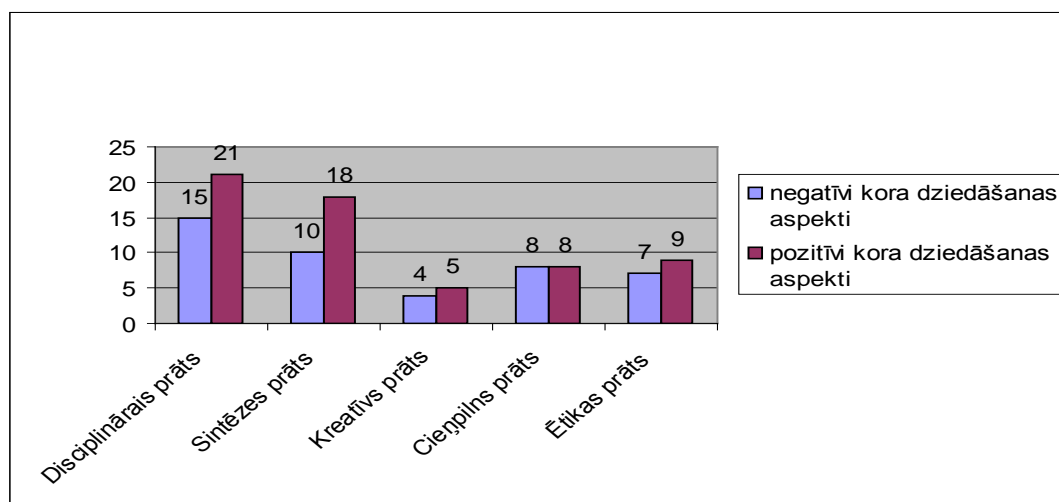
Pētījuma metodoloģija

Praktiskajā pētījumā izmantotās metodes: aptauja par kora dziedāšanas pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. Pētījumā piedalījās 34 respondenti vecumā no 11 līdz 12 gadiem. Pētījums tika veikts ar mērķi izziņāt respondentu viedokli par kora dziedāšanas aktualitāti mūzikas mācībā. Respondenti: 5. un 6. klases skolēni, no kuriem 18 apmeklēja kora dziedāšanas nodarbības, bet 16 izvēlas neapmeklēt kora nodarbības. Aptaujā par attieksmi pret kora dziedāšanas nepieciešamību, katram respondentam tika lūgts nosaukt un pamatot viņaprāt esošos pozitīvos un negatīvos kora dziedāšanas aspektus. Analizējot aptaujas rezultātus, autore secina, ka katrs no 34 respondentiem ir atzīmējis vismaz vienu negatīvu kora dziedāšanas aspektu, bet pozitīvo aspektu atzīmēts ir vairāk (skat. 1.attēlu), kas liecina par respondentu pozitīvo attieksmi pret kora dziedāšanu.

1.attēls. Kora dziedāšanas pozitīvie un negatīvie aspekti

Turpmāk respondentu nosauktie kora dziedāšanas pozitīvie un negatīvie aspekti analizēti saistībā ar H. Gārdnera definētajiem „pieciem nākotnes prāta veidiem”. H. Gārdners uzskata, ka cilvēka attīstībai nākotnē nepieciešams apgūt piecus prāta veidus, lai turpmāk sabiedrība varētu attīstīties pilnvērtīgi. Analizējot katru skolēna nosaukto kora dziedāšanas pozitīvo un negatīvo aspektu skaitu saistībā ar H. Gārdnera uzskatiem (skat. 2.attēlu), redzam, ka vislielākā atšķirība respondentu viedokļos ir saistībā ar sintēzes prātu (8 viedokļi), kas liecina par to, ka skolēniem vēl nav pilnībā izveidojusies prasme sintezēt zināšanas un tas traucē redzēt savas iespējamās nākotnes vīziju, objektīvi novērtēt nākotnes perspektīvas, izaugsmes iespējas. Otra lielākā atšķirība starp pozitīvajām un negatīvajām atbildēm respondentu viedokļos ir saistīta ar disciplināro prātu. Vērtējumu atšķirība ir 6, kas iespējams ir saistīts ar 5. un 6. klases skolēnu vecumposma īpatnībām, pieaugošo vēlmi būt neatkarīgam savos spriedumos un pašam lemt par savas izglītības nepieciešamību un apgūstamā mācību satura pielietojamību.

2.attēls. Kora dziedāšanas pozitīvie un negatīvie aspekti saistībā ar H. Gārdnera „Pieci prāti nākotnei” koncepciju

Gūtos secinājumus pamato Ē. Ēriksona (Erikson, 1959) definētas cilvēka vecuma stadijas, kurās viņš uzsver skolēnu darbaprieku pretstatā mazvērtības izjūtai, darba identifikāciju pretstatā identitātes barjerai, īpaši atzīmējot skolēnu seksuālās identitātes veidošanos un eksistenciālu jautājumu „Kas es esmu, un kas es neesmu” nozīmīgumu.

Diskusija

Analizējot 2.tabulu, atklājas pretrunas starp skolēnu nosauktajiem negatīvajiem un pozitīvajiem kora dziedāšanas aspektiem.

Attiecībā uz disciplināro prātu kā pozitīvos aspektus skolēni min pamatprasmes, kuras kora dziedāšana attīsta vispirms: iemācīties dziedāt un attīstīt balsi, attīstīt muzikālo dzirdi. Tās arī ir primārās prasmes, kas ir aktuālas kora dziedāšanā. Savukārt, valodas attīstīšana ir sekundāra prasme, kas tiek veicināta līdztekus ar pamatprasmēm. Kā negatīvus aspektus skolēni min laika trūkumu (citi treniņi, neapmierina mēģinājumu grafiks), kas saistīts ar citām interesēm un prioritātēm, nepatiku pret dziedāšanu (nepatīk dziedāt korī, nepadodas dziedāšana), kas saistīts ar neapgūtām skaņas veidošanas un dziedāšanas pamatprasmēm un identitātes meklējumiem (grib būt laukā ar draugiem, grib vairāk brīva laika).

Analizējot skolēnu argumentus, kurus var attiecināt uz sintēzes prātu, redzam, ka kā negatīvie aspekti tiek minētas kakla sāpes, balss lūzums un tam sekojošās dziedāšanas grūtības – balss aizsmakums, grūtības kontrolēt balss reģistrus. Šīs negācijas saistītas ar radikālām ķermeņa pārmaiņām. Kā nākošo negatīvo aspektu jāatzīmē skolēnu viedoklis, ka ir daudz svarīgākas lietas par mūziku, kora dziedāšanu (ir vajadzīgākas lietas, mūzika neko neattīsta, manai nākotnei mūzikas izglītība nav vajadzīga), kas liecina, ka skolēniem un vecākiem ir maz informācijas par mūzikas mācības lietderības pētījumiem (Birzkops, 1999; Forgeard et al., 2008; Kraus & Chandrasekaran, 2010; Parbery-Clark & Strait, 2011; Hanna-Pladdy & MacKay, 2011; Piro & Ortiz, 2009 u.c.) Trešais negatīvais skolēnu arguments ir cieši saistīts ar disciplināro prātu, jo tā pamatā nav vēlmes darboties, taču šoreiz saistībā ar argumentāciju daudz mājas darbu, kas liecina par neprasmī plānot laiku un domāt par tām darbībām, kuras jāveic dziedāšanas laikā (ir nepieciešams domāt, kā ir jādzied). Arguments liecina, ka skolēns spēj izvirzīt iespējamo problēmas risinājumu, bet nespēj to īstenot dzīvē. Skolēnu nosauktie pozitīvie kora dziedāšanas aspekti norāda uz tām nākotnes perspektīvām, kuras iespējams sasniegt apgūstot kora dziedāšanu. Kā pirmais tiek atzīmēts sociālais motīvs, iespējas saistīt nākotni ar mūziku (var kļūt populārs, izcelties citu priekšā, iegūt labāku vērtējumu mūzikā), bet otrais izglītojošais motīvs – jaunas un interesantas dziesmas.

2.tabula

Kora dziedāšanas pozitīvo un negatīvo aspektu salīdzinājums
saistībā ar H. Gārdnera „Pieci prāti nākotnei” koncepciju

H. Gardners „Pieci nākotnes prāta veidi”	Skolēnu nosauktie negatīvie kora dziedāšanas aspekti	Skolēnu nosauktie pozitīvie kora dziedāšanas aspekti
Disciplinārais prāts	Neapmierina mēģinājumu grafiks Nepatīk dziedāt korī Gribas būt laukā ar draugiem Nepadodas dziedāšana (3) Citi treniņi (4) Gribas vairāk brīva laika (5)	Attīsta balsi (12) Iemāca dziedāt (7) Attīsta valodu Attīsta muzikālo dzirdi
Sintēzes prāts	Sāp kakls Lūzt balss, paliek grūti dziedāt Jādomā, kā dziedī Daudz mājas darbu (3) Ir vajadzīgākas lietas (2) Neko neatīsta Man tas nav vajadzīgs	Interesantas dziesmas Jaunas dziesmas (3) Vari kļūt populārs Iespējas kļūt par muzikantu Noderēs turpmāk Izcelties citu priekšā (3) Labāka atzīme mūzikā (8)
Kreatīvs prāts	Nepatīk repertuārs (2) Nepatīk dziedāt Garlaicīgi	Patīk mūzika (2) Patīk dziedāt (2) Rada gandarījumu
Cienpilns prāts	Skolotāja personība Nepatīk sastāva maiņa Vecākie dara pāri Jaunākie neprot uzvesties (4) Nevēlos	Skolotāja personība (3) Iepazīties ar citiem (5)
Ētikas prāts	Ka daudzi neatbalsta (2) Jāuzņemas atbildība Ignorē citus Bezjēdzīga nodarbe (2) Liels nogurums pēc stundām	Konkursi (2) Dziesmu svētki (3) Koncertu iespējas (4)

Analizējot skolēnu viedokli saistībā ar kreatīvo prātu, secinām, ka skolēnu viedokļi ir pretēji (patīk dziedāt – nepatīk dziedāt). Saistībā ar H. Gārdnera darbu „Pieci prāti nākotnei”, un E. Ēriksona vecumposmu klasifikāciju, tas liecina par to, ka skolēni, kuri nepieņem kora dziedāšanu, nespēj gūt prieku no sava darba un ievērot darba disciplīnu līdz gūst panākumus. Vērojot mazu bērnu spēli, redzam, ka radošums nāk dabiski. Bet ja šāda iezīme nav izveidota skolēniem, labākais veids, lai sāktu, ir eksperimentēt, izmēģināt jaunas lietas, jaunus darbības veidus, nebaidoties, ka var neizdoties.

Cienpilns prāts - viena no nākotnes cilvēka prāta iezīmēm, kuras aktualitāti un nepieciešamību mūsu sabiedrība izjūt jau tagad. Skolēnu atbildēs parādās gan kā pozitīvs, gan kā negatīvs aspekts attiecībā uz skolasbiedriem, citiem kora dziedātājiem, kā arī uz skolotāja personību. Negatīvajos viedokļos atklājas nesaskaņas starp gados jaunākiem un vecākiem dziedātājiem, nespēja un/vai negribēšana pielāgoties citai videi (cits dziedātāju sastāvs), kā arī noraidošā attieksme pret citiem dziedātājiem, viņu vajadzībām. Savukārt kā pozitīvs aspekts tiek minēts jaunu draugu un paziņu atrašana, iepazīšana.

Izvērtējot respondentu atbildes saistībā ar ētikas prāta būtību, secinām, ka skolēnu negatīvajos viedokļos par kora dziedāšanu tiek izteikta nevēlēšanās uzņemties atbildību par kopējo kora dziedāšanas mācību procesu, arī kāpēc atbildība jāuzņemas man, ja citi to nedara (nevēlos uzņemties atbildību, citi arī neatbalsta, tā ir bezjēdzīga nodarbe, esmu noguris, man ir vienalga, ka notiek). Savukārt pozitīvais attiecībā uz ētikas prātu ir viedokļos, kas izsaka

prieku par iespēju uzstāties koncertos, konkursos, Dziesmu svētkos, tādējādi radot prieku citiem cilvēkiem un saglabājot kultūras tradīcijas.

Secinājumi

Kora dziedāšanas prasmju veicināšanas tendences saistībā ar H. Gārdnera „Pieci prāti nākotnei” koncepciju ļauj kora dziedāšanu skatīt kā vienu no personību attīstošiem faktoriem, kas ir saistīts ar visiem H. Gardnera definētajām nākotnei nepieciešamajiem prāta veidiem. Diskusijas rezultātā izkristalizējas secinājums, ka skolēnu viedokļi par kora dziedāšanas mācības lietderību skolā ir diametrāli pretēji saistībā ar H. Gārdnera aprakstītajiem kreatīvo prātu, cieņpilno prātu un ētikas prātu, tādējādi izsakot patiku vai nepatiku pret kora dziedāšanas mācību, izpratni vai neiecietību pret citu skolēnu vajadzībām, vēlmi uzņemties atbildību par kopējo mērķi vai vienaldzību par sasniedzamo rezultātu.

Skolēnu izteiktais viedoklis saistībā ar disciplināro prātu, sevī ietver apgūtas vai neapgūtas dziedāšanas prasmes. Kā rezultātā veidojas citas intereses, iespējams gan pozitīvas, gan negatīvas, saistībā ar skolēna identitātes meklējumiem.

Analizējot skolēnu izteiktos viedokļus par kora dziedāšanas mācību saistībā ar sintēzes prātu, varam secināt, ka šajā aspektā skolēnu viedokļi ir visdažādākie. No kuriem negatīvie viedokļi vēsta par fizioloģiskām pārmaiņām skolēna organismā un nepietiekamo informāciju par mūzikas nozīmi personības attīstībā. Pozitīvie aspekti liecina, ka skolēni apzinās iespējas, kuras sniedz kora dziedāšana.

Literatūra un avoti

1. Birzkops, J. (1999). *Muzicēšana kā labākā intelektuālo spēju attīstītāja* [Music playing as the best way to developed intellectual abilities]. Rīga: Zvaigzne ABC.
2. Erikson, E. H. (1959, 1980). *Identity and the Life Cycle*. Norton & Company, Inc.
3. Gardner, H. (2006). *Five Minds for the Future*. Boston: Harvard Business school press.
4. Gumm, A. J. (1993). The development of a model and assessment instrument of choral music teaching styles. *Journal of Research in Music Education*, 41 (3), 181 – 199.
5. Forgeard, M., Winner, E., Norton, A., & Schlaug, G. (2008). Practicing a musical Instrument in Childhood is Associated with Enhanced Verbal Abilities and Nonverbal Reasoning. *PLoS ONE*, 2008; 3 (10). E3566 doi: [10.1371/journal.pone.0003566](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0003566).
6. Hanna-Pladdy, B. & MacKay, A. (2011). The relation between instrumental musical activity and cognitive aging. *Neuropsychology*, 2011, doi: [10.1037/a0021895](https://doi.org/10.1037/a0021895).
7. Kraus, N. & Chandrasekaran, B. (2010). Music training for the development of auditory skills. *Nature Reviews Neuroscience*, Jūl 20, 2010.
8. Parbery-Clark, A., Strait, D.L., Anderson, S., Hittner, E., & Kraus N. (2011). Musical Experience and the Aging Auditory System: Implication for cognitive Abilities and Hearing Speech in Noise. *PLoS ONE*, 2011; 6 (5): E18082 doi: [10.1371/journal.pone.0018082](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0018082).
9. Piro J.M. & Ortiz (2009). The effect of piano lesson on the vocabulary and verbal sequencing skills of primary grade students. *Jornal Psychology of music*, 16th March 2009.